

munice

TOMÁŠ JANÍK

LEKCE Z PEDAGOGIKY

VŠE PRO VÝCHOVU

munice

Redakční okruh

Mgr. Tereza Fojtová (Masarykova univerzita)
doc. Ing. Ivan M. Havel, Ph.D. (Centrum pro teoretická studia)
doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D. (Masarykova univerzita)
prof. PhDr. Tomáš Janík, Ph.D., M.Ed. (Masarykova univerzita)
Mgr. Hana Laudátová, Ph.D. (VIDA! science centrum)
PhDr. Alena Mizerová (Masarykova univerzita)
doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D. (Masarykova univerzita)
doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D. (Masarykova univerzita)
prof. RNDr. Jan Slovák, DrSc. (Masarykova univerzita)
PhDr. BcA. Andrea Slováková, Ph.D., MBA (Nová beseda)

© 2021 Tomáš Janík

Ilustrace © 2021 Nikola Kalinová

© 2021 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-9869-5 (online ; pdf)

ISBN 978-80-210-9768-1

Co je výchova a co vychování?

Jak souvisí vzdělávání s kulturou?

K čemu je škola a proč se do ní hodí chodit?

Čemu učit ve škole?

Proč chodí do školy učitelé a proč žáci?

Když učitelé vyučují, žáci se učí – nebo ne?

K čemu je pedagogika a didaktika?

Vše pro výchovu?

Pedagogika – vyskytuje se všude tam, kde jeden nabízí pomocnou ruku druhému. Vyrůstá z mezilidské starostlivosti a projevuje se jako pomáhání při práci na člověku, resp. na lidskosti. Jejím základním prostředkem je *agogia* – vedení či provázení jiných, původně dětí (*paidos*). Provolání „vše pro výchovu“ odkazuje k závazku, pro jehož naplňování vznikla škola, ustavila se učitelská profese a začalo se ve velkém provozovat vyučování a učení. Pedagogika je dnes kromě toho vědní disciplínou, která „vše pro výchovu“ zkoumá a směřuje ke zlepšení.

Výchova a vzdělávání

VÝCHOVA A (VY)CHOVÁNÍ

***Račte si pro své ratolesti přát vychování
řeznického psa? Náš výchovný ústav
je tou nejlepší volbou na poli edukace.
Tisíce děkovných dopisů!***

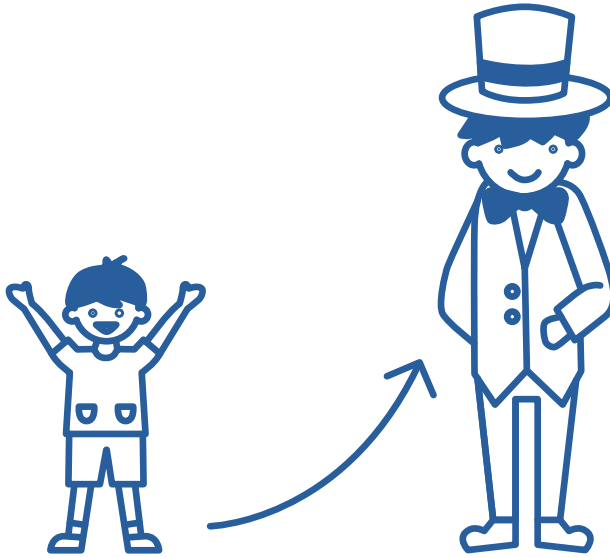
Na tomto dobovém inzerátu něco nehraje. Kdo by si pro své ratolesti přál vychování řeznického psa? Výchova má přece směřovat k nějakému ideálu. A vychování řeznického psa žádným ideálem není. Jak to tedy s výchovou je?

Máme-li v češtině pro tyto záležitosti slovo *výchova*, lze si představit, že *výchova* se v našich končinách provozuje kvůli *vychování* a že *vychování* je předpokladem určitého (solidního, dobrého či vybraného) *chování*. Pokud by tomu tak bylo, měl by se našinec umět chovat.

V jiných jazycích mají pro označení čehosi takového, jako je *výchova*, jiná slova. Ta zpravidla vystihují pohyb, ať už má charakter nesení (srov. latinské *educere* či anglické *up-bringing*) či tažení (srov. německé *erziehen*). A zpravidla jde o pohyb odněkud někam, většinou vzhůru (v anglickém *up-bringing*) nebo ven (v latinském *e-ducere* či v německém *er-ziehen*). Znamená to tedy asi, že *výchova* anglického gentlemana vede k *pozdvížení*, zatímco německého k *vytažení*.

JSEM
VYCHOVANÝ

Zda tomu je tak, či nějak jinak, to spolehlivě nevíme, neboť kolem *výchovy* panuje řada nejasností, což potvrdí každý, koho se kdy dotkla nebo se o to pokusila. Jazykové exkurzy, jak vidno, nezjednávají jednoznačný výklad toho, co je, a co není *výchova*. Jsou však důležitým předpokladem pro domlouvání se o možných významech tohoto pojmu. Jde o významy, které se ustálily v rámci určitých teoretických přístupů k předmětu našeho zájmu, jak bude patrné z dalšího výkladu.

Začněme u přesněji vymežitelného pojmu, jímž je *vychovávání*. Tímto výrazem je označováno to, co dělá ten, kdo vychovává. Vychovávání je tudíž činnost. Činnost mající charakter